

تعاریف جهت مطالعه پیش از کارگاه

1. انواع سانحه (Types of Disasters)

- سوانح طبیعی (از قبیل سیل، زلزله، توفان، غیره)
- سوانح دست ساخت بشر
- سوانح صنعتی و تکنولوژیکی (از قبیل آلودگی، آتش سوزی، انفجار، غیره)
- سوانح پیچیده (از قبیل جنگ، نزاع داخلی، درگیریهای مسلح، غیره)
- و سایر موارد دیگر (تصادفات جاده ای، کمبودها، غیره)

2. سوانح آرام (Slow Onset Disasters)

موقعیتهایی که در آن توانمندی مردم برای حفظ معیشت خود به آرامی به سمت نقطه ای تنزل می یابد که در آن سرانجام ادامه حیات به مخاطره می افتد. اینچنین موقعیتهایی نوعاً بوسیله شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، یا بومی به وجود می آیند.

3. سوانح غیر مترقبه: (Sudden Onset Disasters)

حوادث ناگهانی که بوسیله پدیده های طبیعی مانند زلزله، سیل، توفان، و فوران آتشفشان بوجود می آیند. اینچنین سوانحی غالباً بدون هیچ گونه هشدار یا حداقل هشدار رخ می دهند و تأثیر سریع و نامطلوبی بر روی جمعیت انسانی، فعالیتها و سیستم اقتصادی می گذارند.

هدف نهایی از مدیریت سوانح

From HVc to HCv

HVc
حوادث زیاد
توانمندی بالا
آسیب پذیری پایین

HCv
حوادث زیاد
آسیب پذیری بالا
توانمندی پایین

4. مخاطره: (Hazard)

هر نوع حادثه طبیعی، دست ساخت بشر یا ترکیبی از هر دو آنها که به زندگی انسانها آسیب می رساند و خسارت به مال، معیشت، خدمات و محیط زیست می زند.

5. سانحه: (Disaster)

اختلال جدی در عملکرد جامعه که منجر به خسارات زیست محیطی، مادی، و بشری گسترده می شود و نیز توانمندی جمعیت آسیب دیده برای پاسخ گویی به آنها به حد کافی نمی باشد.

مثال:

توفان یا زلزله ای که در یک منطقه غیرمسکونی رخ می دهد نمی تواند به عنوان سانحه تلقی گردد. زلزله زمانی تبدیل به سانحه می شود که تاثیر شدید و مخربی بر روی یک جمعیت، اموال آنها، و یا معیشت آنان و محیط زیست می گذارد. در این صورت میزان خسارت به قدری گسترده می شود که جمعیت به تنهایی توان مقابله با آن را ندارد و در نتیجه آن نیاز به کمکهای بیرونی پیدا می کند. در غیر اینصورت، اگر جمعیت به تنهایی توانایی مقابله با آن را داشته باشد، این حادثه به عنوان یک وضعیت اضطراری تلقی می شود نه یک سانحه. وضعیت اضطراری وضعیتی است که در آن به یک واکنش سریع نیاز است.

6. آسیب پذیری: (Vulnerability)

مفهومی که مجموعه شرایط حاکم یا فشارهای اقتصادی، اجتماعی، فیزیکی و یا جغرافیایی را توصیف می کند. این مجموعه شرایط و فشارها توانایی جمعیت در خصوص کاهش، آمادگی و مقابله با حوادث را محدود می نماید.

7. توانمندی: (Capacity)

توانمندی شامل منابع، امکانات، و نقاط قوت موجود در خانوارها و جوامع می شود که به آنها توانایی لازم برای مقابله، مقاومت، آمادگی، پیش گیری، کاهش و یا بهبودی سریع از یک سانحه را می دهد.

8. ارتباط مخاطره با سانحه: (Relationship: Hazard & Disaster)

با افزایش آسیب پذیریهای موجود حوادث تبدیل به سانحه می شوند. چنانچه میزان حادثه خیلی گسترده باشد یا آسیب پذیری خیلی بالا و توانمندی نا کافی باشد در آن صورت ریسک خطر بالا می رود و از حد توان محلی خارج و جمعیت قادر به مقابله با آن نمی باشد و لذا سانحه رخ می دهد (مخاطره تبدیل به سانحه می شود).

9. کاهش اثرات بلايا: (Mitigation)

اقداماتی که قبل از یک سانحه انجام می دهیم. این اقدامات با هدف کاهش اثرات نامطلوب یک سانحه بر روی جمعیت، جامعه و محیط زیست صورت می پذیرند.

10. پیشگیری از سانحه: (Prevention)

اقداماتی که به منظور جلوگیری از سوانح یا کاهش شدت/تکرار حادثه ای خطرناک انجام می شوند به گونه ای که تبدیل به سانحه نشود.

11. بازتوانی: (Rehabilitation)

اقداماتی که بعد از یک سانحه به منظور برقراری مجدد خدمات پایه، کمک به مردم آسیب دیده برای جبران خسارات فیزیکی و امکانات جامعه، احیاء فعالیت‌های اقتصادی و تامین حمایت‌های روانی و رفاه اجتماعی بازماندگان انجام می‌گیرد. در حالی که بازتوانی در ابتدا بر روی توان جمعیت آسیب دیده برای از سر گرفتن زندگی کم و بیش عادی تمرکز می‌کند، ان بایستی همیشه در مسیر کاهش آسیب پذیری و بهبود سطح زندگی جمعیت حرکت نماید.

بازتوانی را می‌توان به عنوان فاز موقت بین امداد رسانی فوری و ادامه توسعه محسوب کرد.

12. بازسازی: (Reconstruction)

بازسازی قسمتی از بازتوانی می‌باشد که ان را به عنوان جایگزینی ساختمانها، ماشین آلات، تجهیزات و مواد تخریب شده و یا آسیب دیده در یک سانحه تعریف می‌نمایند. بازسازی بایستی کاملاً هماهنگ با برنامه های توسعه دراز مدت باشد، و نیز خطرات سوانح آینده و احتمالات کاهش اینچنین خطراتی با انجام یک سری اقدامات مناسب را نیز در نظر گیرد. ساختارها و خدمات آسیب دیده الزاماً به حالت یا موقعیت قبلی خود بازگردانده نخواهند شد و ممکن است شامل جایگزینی هر گونه تمهیدات یا تدارکات موقت ایجاد شده به عنوان بخشی از پاسخ گویی یا بازتوانی اضطراری شود.

13. مدیریت سانحه: (Disaster Management)

فرآیندی سیستماتیک به منظور بکارگیری تصمیمات اجرایی، سازمانی، مهارتها، و ظرفیتهای عملیاتی برای اجرای سیاستها، استراتژی ها و توانمندی های جامعه و جمعیت در جهت کاهش اثرات حوادث طبیعی، سوانح تکنولوژیکی و زیست محیطی مرتبط به آن می‌باشد.

14. پنج مولفه اصلی فرآیند مدیریت سانحه: (DM Components)

1. برنامه ریزی (CP)
2. آمادگی سازمانی
3. آمادگی در سطح جامعه
4. پاسخ گویی
5. بازتوانی

15. برنامه ریزی برای سوانح غیر مترقبه: (Contingency Planning)

فرآیند تشکیل اهداف، رویکردها، و دستور العمل های آماده سازی عاملین درگیر در پاسخ گویی به سانحه به طور موثر و بر اساس سناریوها و آمادگی های صحیح و درست.

16. سناریو: (Scenario)

شرح یک دوره محتمل حوادثی که می‌تواند رخ بدهد که خود پایه ای برای فرضیه های برنامه ریزی می‌باشد.

17. دستور العمل های عملیاتی استاندارد: (SOP)

سلسله مراحل و اقدامات جامع در سیستم پاسخ گویی یک سازمان که می‌تواند با عملیاتی نمودن برنامه پاسخ گویی به سانحه منجر به واکنش سریع و موثر گردد.